

Asia: VN/27065/2023

Lausuntopyyntö ehdotuksesta poliisin tietojenvaihtoa koskevan lainsäädännön muuttamisesta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi poliisilain, henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annetun lain, rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain, rikostorjunnasta Tullissa annetun lain, henkilötietojen käsittelystä Tullissa annetun lain sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annetun lain muuttamisesta

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pidämme tärkeänä, että esim. poliisin mahdollisuuksia saada tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluista ja yksiköissä olevista henkilöistä tietyissä, yhteiskunnallisesti painavissa tilanteissa, selkeytetään lainsäädännössä. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on helpottaa viranomaisten välistä tiedonvaihtoa esimerkiksi rikosten selvittämiseksi, kadonneiden etsinnässä tai uhka-arvioiden tekemisessä. Esitys vastaa käytännössä havaittuihin ongelmakohtiin, erityisesti tilanteissa, joissa nykyinen lainsäädäntö on osoittautunut poliisin toimivaltuuksien kannalta liian tulkinnanvaraiseksi tai riittämättömäksi. Nykyinen lainsäädäntö asettaa vahvan tietosuojan potilastiedoille ja erityisesti psykiatrasta hoitoa koskevien tietojen osalta vakiintunut oikeuskäytäntö (esim. KHO 2025:11) tulkitsee hoitosuhdetta koskevat tiedot arkaluonteisiksi terveydentilatiedoiksi. Näiden tietojen suoja perustuu mm. oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:ään, jonka mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä on todistamiskielto ilman potilaan suostumusta, ellei kyse ole erityisen vakavasta rikoksesta.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden näkökulmasta on olennaista, että tilanteet, joissa henkilöstöllä on oikeus luovuttaa tietoja toimitiloissa olevan tai siellä olleen henkilön läsnäolosta tai henkilöllisyydestä, ovat yksiselitteisesti määriteltäviä. Tämä edistäisi lakien yhdenmukaista soveltamista ja vähentäisi riskiä laittomaan tietojen luovuttamiseen tai perusteettomaan kieltäytymiseen yhteistyöstä viranomaisten kanssa.

On olennaista, että perusoikeusrajoitukset pysyvät oikeasuhteisina ja luovutettavat tiedot rajoittuvat vain niihin, jotka ovat esim. poliisin tehtävien kannalta välttämättömiä. Samoin on ehdottomasti huolehdittava siitä, että eri lainkohdat, esim. poliisi- ja potilaslaissa (erit. 13§) eivät ole keskenään

ristiriidassa, vaan sote- henkilöstön tietojenluovutusoikeuksia ja –velvollisuuksia koskeva lainsäädäntö muodostaa selkeän ja ymmärrettävän kokonaisuuden.

Alla on luoteltu muutamia huomioita, jotka voivat auttaa selkeän lainsäädännön laatimisessa:

1. Säännöksen sisältö – selkeä rajaus

Tässä ehdotettava uusi säännös tulisi muotoilla siten, että em. viranomaisilla on oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajalta vain seuraavat tiedot:

- tieto siitä, onko henkilö läsnä palvelunantajan toimitiloissa tiettyinä aikoina, ja
- tieto henkilön henkilöllisyydestä, jos se on saatavilla.

Mainittakoon Sote-henkilöstön tietojenluovutusoikeudesta, että nähdäksemme jo nykyinen lainsäädäntö koskee seuraavia tilanteita, joskin ilmoituskynnys on korkeampi (6 vuotta vähimmäisrangaistus):

- kyseessä on tilanne, jossa henkilö aiheuttaa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran, tai
- kyseessä on rikoksen selvittäminen tai estäminen, jos rikoksesta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kaksi vuotta vankeutta, tai

2. Säännöksen soveltamisala – rajattu viranomaisjoukko

Säännös tulee rajata koskemaan vain seuraavia viranomaisia:

- poliisi,
- rajavartiolaitos,
- tulli

3. Tietojen vähimmäisyysperiaate

Säännöksessä on nimenomaisesti todettava, että:

”Tiedonluovutus ei saa sisältää mahdollisen hoitosuhteen sisältöä, diagnooseja, hoitotoimenpiteitä tai muuta terveydentilaa koskevaa tietoa, ellei muussa laissa toisin säädetä.”

Tämä tukisi sitä, että tiedonsaanti tässä yhteydessä koskee vain henkilön läsnäoloa ja tunnistamista, ei hoidon luonnetta.

Sen sijaan nähdäksemme jo nykyinen potilaslaki 13§ mahdollistaa tiettyjen tarkempien tietojen luovuttamisen tiettyjen kriteereiden täytyessä: ”Sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka

sen tehtäviä suorittava henkilö saa salassapitovelvollisuuden estämättä ilmoittaa poliisille henkeen tai terveyteen kohdistuvan uhkan arviointia ja uhkaavan teon estämistä varten välttämättömät tiedot, jos henkilö tämän lain mukaisia tehtäviä hoitaessaan on saanut tietoja olosuhteista, joiden perusteella hänellä on syytä epäillä jonkun olevan vaarassa joutua väkivallan kohteeksi. (20.3.2015/271)”

4. Kirjaamisvelvoite

Lakiin on lisättävä maininta siitä, että kaikki tietopyynnot tulee:

- dokumentoida kirjallisesti ja
- perustella
- lisäksi pyynnön tietojen luovutuksesta tulee tehdä päällystään kuuluva virkamies

Yhteenveto

Kannatamme poliisilain muutosta yleisellä tasolla, mutta ehdotamme, että lakiesitystä täsmennetään seuraavilta osin:

- rajataan selkeästi tiedon sisältö ja käyttötilanteet,
- varmistetaan tietosuojan ja potilaan luottamuksensuojan toteutuminen,
- määritetään tarkasti viranomaiset, joilla tiedonsaantioikeus on, ja
- korostetaan kirjaamisvelvoitetta

Lisäksi on syytä kiinnittää huomiota siihen, että lakiesityksen ehdottama poliisin tiedonsaantioikeus voi liittyä samoihin tietoihin, jotka ovat oikeudenkäymiskaaren (OK) 17 luvun 23 §:n tarkoittaman todistamiskiellon piirissä (erityisesti psykiatriset potilaat). Tämä voi synnyttää epäselvyyttä sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstölle siitä, voidaanko tietyt tiedot luovuttaa viranomaiselle hallinnollisessa menettelyssä, jos niistä ei saa toisaalta todistaa oikeudessa. Tulisiko lakitekstiä selkeyttää sen osalta siten, että:

"Tiedot, joita tämän lain nojalla luovutetaan, eivät kuulu oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 23 §:n tarkoittamaan salassapitokiellon piiriin, jos ne eivät sisällä terveydentilaan tai hoidon sisältöön liittyvää tietoa."

Seppänen Allan
Niuvanniemen sairaala - Niuvanniemen sairaala